

СЕЗОННА ПОЛЬОВА ПРАКТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ: ДОСВІД І ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТАМИ-ГЕОГРАФАМИ ТНПУ ІМ. В. ГНАТЮКА

*Наталія Таранова,
доцент кафедри географії та методики її навчання*

Сезонна польова практика є важливим і необхідним етапом у підготовці студентів географічного факультету. Вона проводиться на другому курсі, коли студенти вже мають певний багаж знань, отриманих на першому курсі, що стосуються метеорології, геоморфології, гідрології, ботаніки та зоології. Ці знання виявляються надзвичайно корисними для подальшого вивчення та розуміння природних процесів і явищ.

Польова практика відіграє важливу роль у формуванні практичних навичок студентів та надає можливість застосовувати теоретичні знання у реальних умовах. У ході практики студенти мають можливість познайомитися з природними процесами та явищами, спостерігати за змінами в природі протягом різних сезонів [1, 2, 3].

Ця стаття розглядає основні аспекти сезонної польової практики студентів географічного факультету ТНПУ, її мету та завдання, а також специфіку проведення практики в умовах, коли війна ставить свої виклики та обмеження. У цій статті будуть розглянуті практичні аспекти організації польових досліджень, спостережень та аналізу природних процесів.

Сезонна польова практика дає можливість для студентів розширити свої знання, отримати практичний досвід та набути нові навички в галузі географії. Необхідною умовою для успішного проходження практики є відповідальність, допитливість і готовність до вивчення природних явищ у реальних умовах, навіть у складних і нестабільних часах.

Умови війни ускладнили проведення сезонної польової практики та вимагали коригування її мети та завдань. У таких надзвичайних обставинах, коли доступ до ресурсів та зв'язку є обмеженим, цілі практики були переглянуті з метою забезпечення безпеки студентів та відповідного виконання завдань.

Нова мета сезонної польової практики під час війни включає наступне:

- проведення основних спостережень за природою в умовах обмежених ресурсів та відсутності доступу до метеорологічних приладів та інтернету;
- забезпечення безпеки студентів під час проведення польових досліджень; - оцінка та документування впливу воєнного стану на природні процеси і явища, такі як зміни в метеорологічних умовах, водних ресурсах, геоморфології тощо [1, 2, 3].

Керівником практики та студентами були розглянуті нові умови і ресурси, які доступні під час війни та розроблено план практики, який враховував ці обмеження та дозволяв досягнути поставлених завдань у безпечних умовах. Важливо було визначити основні показники і параметри, які можна спостерігати та документувати вручну без спеціальних приладів.

Збереження безпеки студентів є пріоритетом у таких умовах, тому необхідно дотримуватись всіх рекомендацій і правил техніки безпеки під час проведення польових досліджень під час війни.

Проведення осінньої та зимової польової практики проходило за місцем проживання студентів, що на нашу думку було розумним та ефективним підходом в умовах обмежень та війни. Цей метод дозволив студентам виконувати спостереження та дослідження, не виїжджати за межі свого населеного пункту та зменшити ризики, які пов'язані з переміщенням в нестабільному середовищі.

У такому контексті студенти мали можливість вивчати та документувати зміни в природних процесах у своєму регіоні, зосереджуючись на об'єктах, доступних для них. Наприклад, вони могли ретельно спостерігати за флорою і фауною свого населеного пункту, фіксувати метеорологічні показники, а також спостерігати за річками, озерами, лісами і т.д.

Цей підхід дозволив студентам отримати цінний досвід польових досліджень, докласти зусилля для збереження довкілля власного регіону та сприяти розвитку екологічної свідомості.

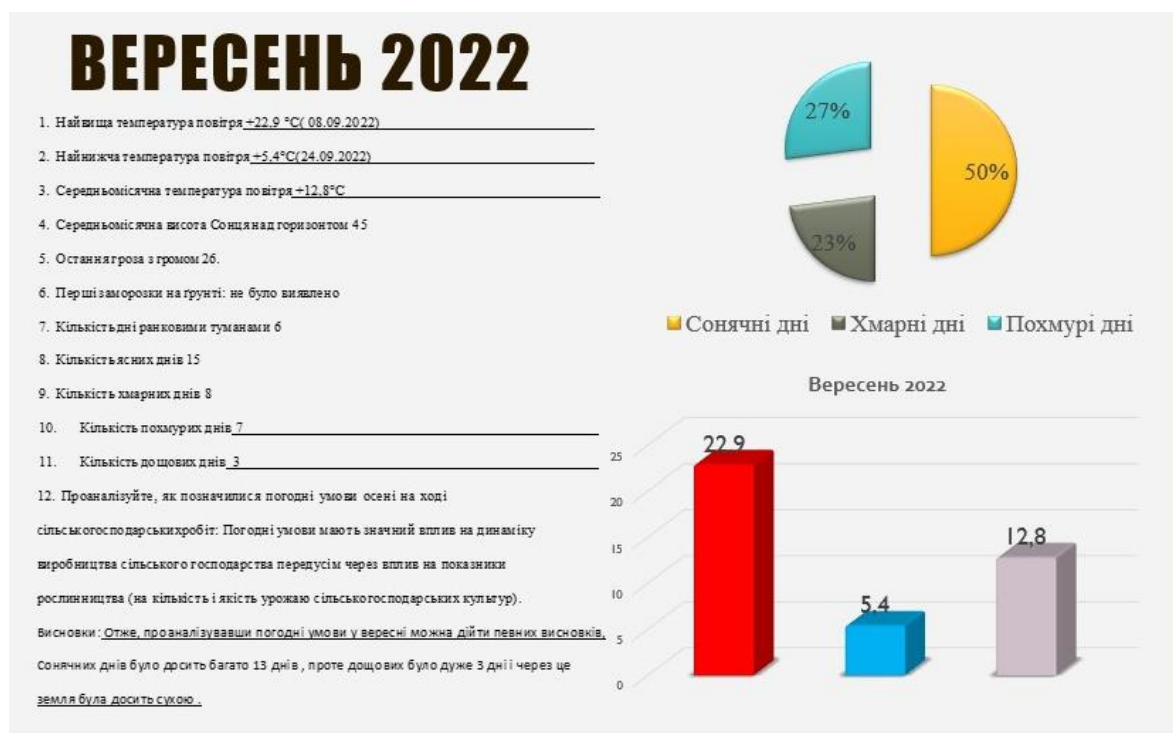

Рис. 1. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за вересень 2022 року

Керівником практики систематично надавалася підтримка та рекомендації щодо спостережень та документації результатів [1, 2, 3].

Цей підхід може стати корисним у складних обставинах та відобразити важливість збереження природи та наукових досліджень, навіть у військових умовах.

Під час проходження осінньої практики 2022 року студенти географічного факультету провели різноманітні спостереження і здійснили дослідження у наступних категоріях:

1. Метеорологічні спостереження: студенти ретельно фіксували метеорологічні показники протягом осені 2022 року.

Це включало в себе вимірювання температури повітря, вологості, атмосферного тиску, напрямку та швидкості вітру, а також спостереження за опадами та хмарністю. Результати цих спостережень допомагали краще зрозуміти динаміку погодних умов восени та їх вплив на природу та людей.

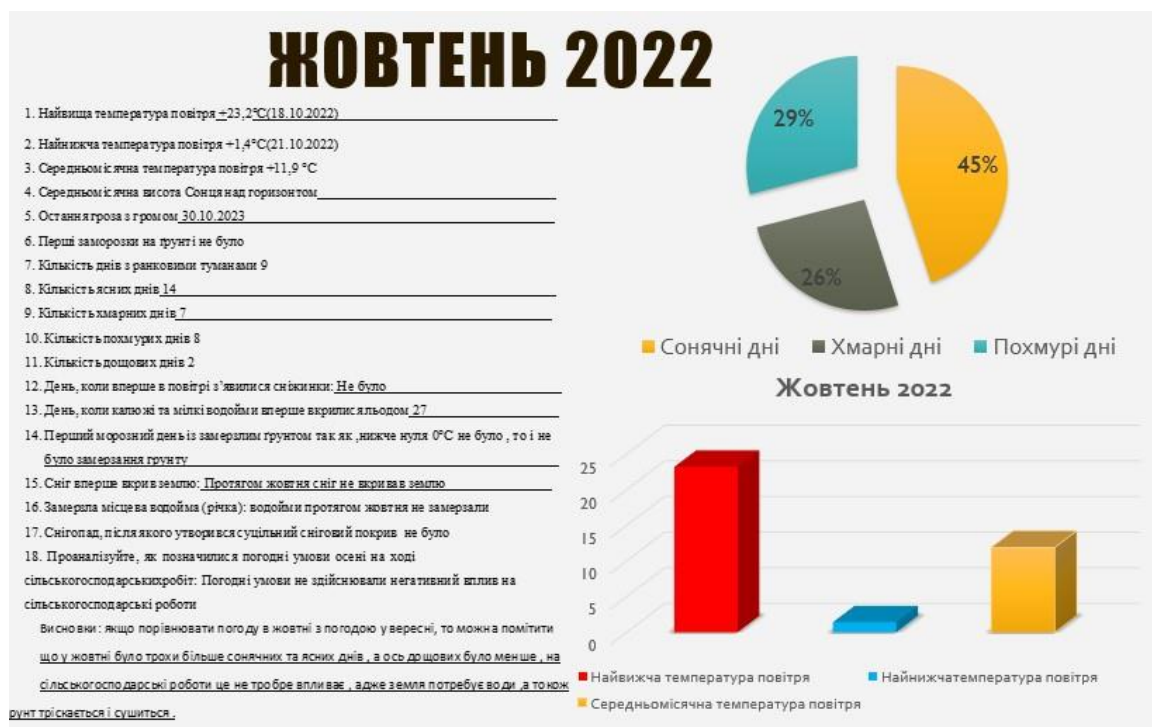

Рис. 2. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за жовтень 2022 року

2. Геоморфологічні спостереження: студенти досліджували ландшафти та зміни в рельєфі восени 2022 року. Вони спостерігали за процесами ерозії та вивітрювання, досліджували особливості ландшафту свого регіону.

3. Гідрологічні спостереження: спостереження за гідрологічними процесами включали в себе вимірювання рівня води в річках та озерах, аналіз температурного режиму поверхневих та підземних вод, а також вивчення

процесів замерзання та скресання водойм. Ці дані важливі для вивчення гідрологічних змін під час осіннього періоду.

Рис. 3. Скрині з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за листопад 2022 року

4. Фенологічні спостереження: студенти фіксували дати та особливості сезонних явищ у рослинному та тваринному світі восени 2022 року. Вони відзначали моменти опадання листя, цвітіння пізніх рослин, міграцію птахів та інші фенологічні події.

Загальною метою цих спостережень було краще зрозуміти осінні зміни у природі та їх впливу на навколишнє середовище. Результати спостережень усіх цих категорій надають цінний матеріал для подальших досліджень та вивчення природних процесів.

Результати спостережень під час зимової практики дали можливість отримати цінні дані про природні процеси, що відбуваються в зимовий період. Ось деякі загальні висновки, які можна зробити на основі зимових спостережень:

1. Тваринний світ взимку: спостереження за тваринами взимку вказують на різні стратегії виживання. Деякі види мігрують, інші використовують запаси їжі, а деякі впадають у сплячку. Вивчення цих адаптацій допомагає зрозуміти, як тварини пристосовуються до зимових умов.

Рис. 4. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за грудень 2022 року

2. Рослинний світ взимку: деякі рослини залишають своє листя або шишки взимку, зберігаючи їх для весни, тоді як інші рослини можуть бути сплячими. Ці адаптації рослин відіграють важливу роль у збереженні енергії та життєздатності рослин під час холодного сезону.

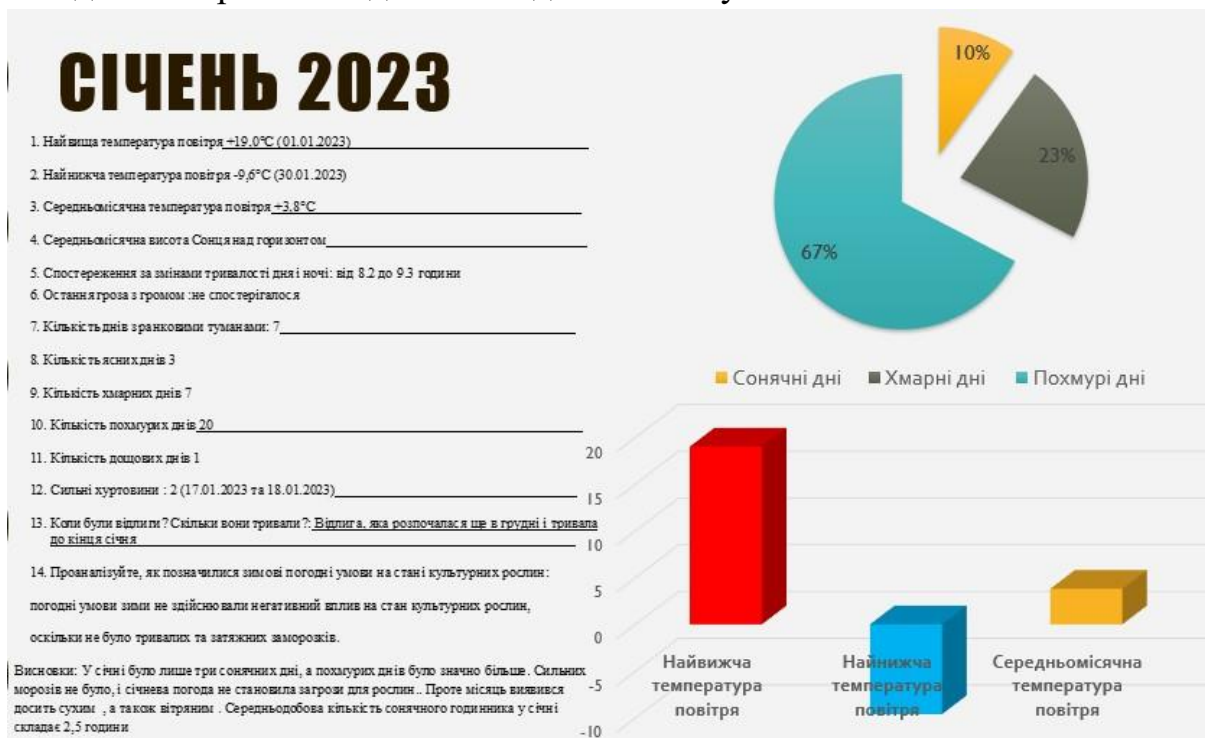

Рис. 5. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за січень 2023 року

3. Погодні умови: зимові спостереження погодних умов включали в себе вимірювання температури повітря, кількості снігу, вітру та ожеледі. Вони допомагали зрозуміти характер зимових явищ та їх вплив на навколишнє середовище та людей.

Рис. 6. Скріншот з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за лютий 2023 року

Зимові спостереження дали можливість вивчати унікальні явища та процеси, які відбуваються в природі в цей холодний період. Ці дані корисні для подальших досліджень та для розуміння взаємозв'язків між природою, погодою та сезонними змінами.

Результати спостережень під час весняної практики дали можливість спостерігати відновлення природи після зимового періоду та перші ознаки весняної активності у рослинному і тваринному світі. Ось деякі загальні висновки, які можна зробити на основі весняних спостережень:

1. Розквіт рослин: весна вражає своєю красою завдяки розквіту рослин. Спостереження за цим процесом допомагає вивчити адаптації рослин до змін у погоді та свідчить про початок нового вегетаційного періоду.
2. Птахи та гнізда: весна відома поверненням птахів з їхніх зимових місць перебування та гніздуванням [1, 2, 3].
3. Спостереження за їхньою поведінкою та процесом будівництва гнізд допомагають зрозуміти роль птахів у розповсюдженні та збереженні видів.

Рис. 7. Географи СОГ-21 і Г-21: спільні дослідження

4. Зміни в тваринному світі: весна активізувала тваринний світ і спостереження за змінами у поведінці та активності тварин до змінюючих умов [1, 2, 3].

Рис. 8. Пригадуємо, як працювати з метеорологічними приладами

Ці спостереження розкривають аспекти вивчення взаємодії між різними видами та впливи на біорізноманіття [1, 2, 3].

Рис. 9. Все фіксуємо у щоденники

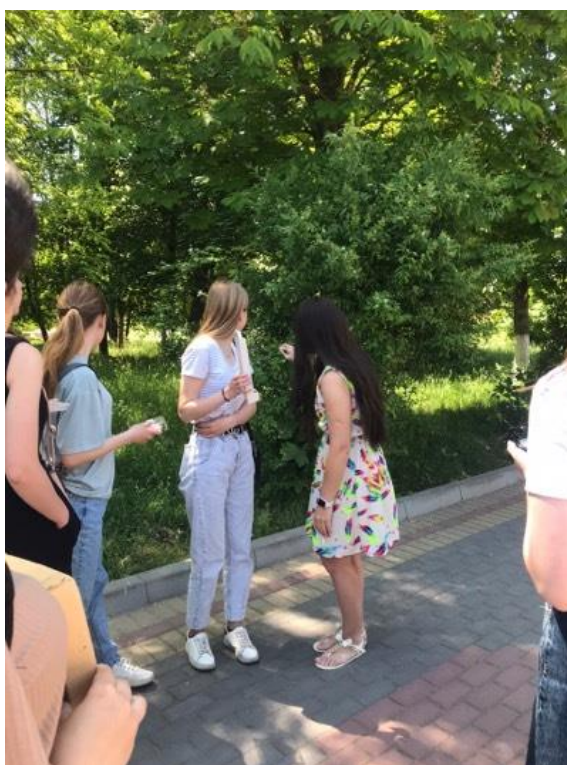

Рис. 10. Вчимося бути уважними до всього живого

Зміни в погодніх показниках навесні відображають перехід від зими до весни і характеризуються певними змінами. Ось деякі з найтипівіших змін у погоді весною:

1. Підвищення температури: однією з найпомітніших змін весною є підвищення температури повітря. Дні стають теплішими, а ночі не такими холодними.

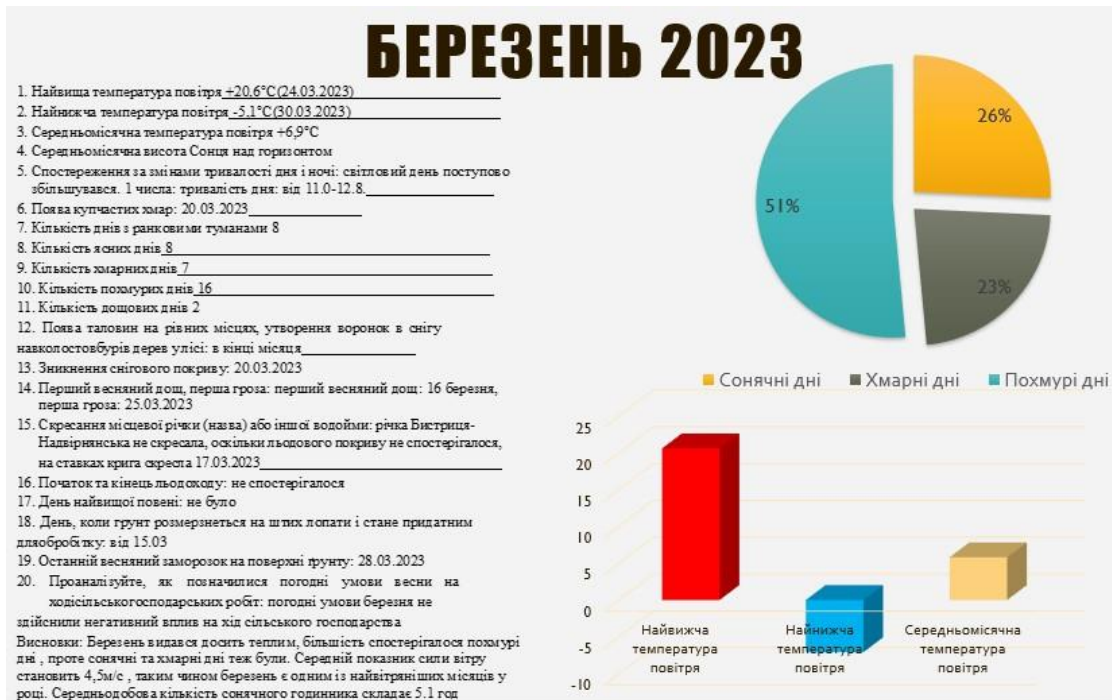

Рис. 11. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за березень 2023 року

2. Збільшення кількості сонячних днів: весна характеризується збільшенням кількості сонячних днів. Сонце поступово збільшує свою висоту, що сприяє підвищенню температури та сприятливим умовам для рослинного росту.

Рис. 12. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за квітень 2023 року

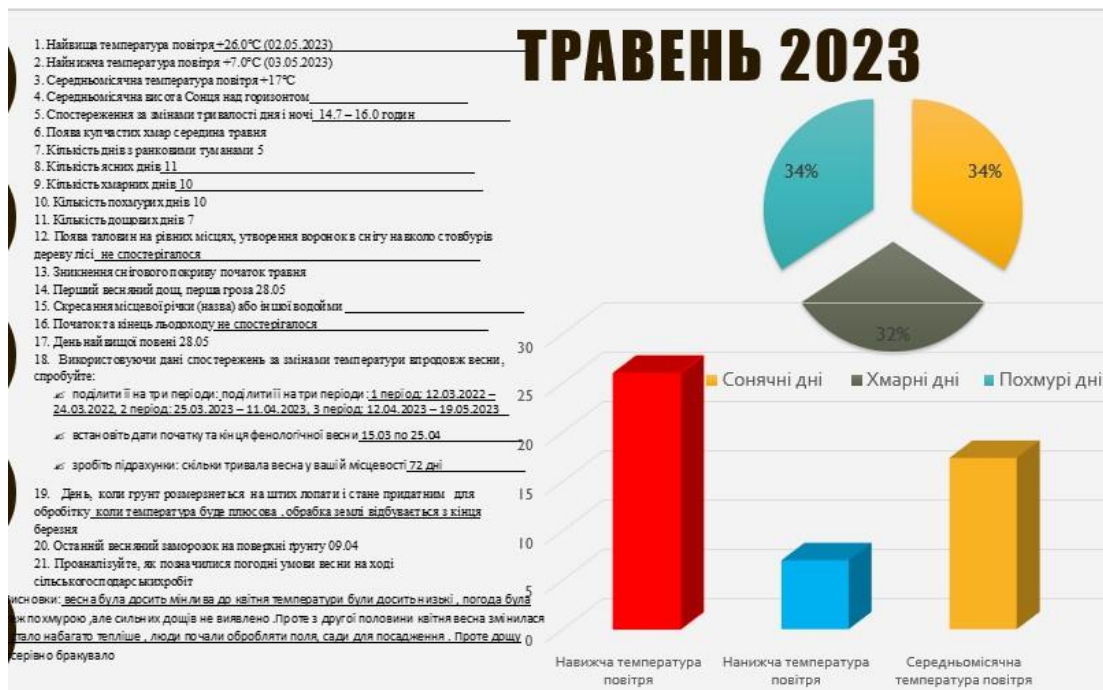

Рис. 13. Скріни з презентації студентки Кусяк Марти с. Біла Тернопільського району Тернопільської області за травень 2023 року

Ці зміни в погодних умовах навесні відіграють важливу роль у відновленні природи після зимового періоду та активізації природних процесів, таких як розквіт рослин та міграція тварин.

Проведення сезонних спостережень в період війни, з вересня 2022 по травень 2023 року, було надзвичайно важливою та цінною діяльністю, яка внесла свій внесок в розуміння впливу природи та погодних умов на наше суспільство, навіть в умовах воєнного стану.

Виявлено, що природа не зупиняється, навіть в умовах війни. Це свідчить про важливість тривалого моніторингу та спостережень за погодними умовами та природними явищами, незалежно від обставин. Важливі відомості були зібрані про температурні коливання та кількість опадів протягом року, а також їхній вплив на сільське господарство та водні ресурси.

Умови воєнного часу також підкреслили важливість погодних прогнозів і попередження стихійних лих, що можуть виникнути внаслідок небезпечних погодних умов. Відомості та навички, набуті під час цієї практики, можуть бути корисними для забезпечення безпеки та підготовки до можливих надзвичайних ситуацій в умовах війни.

Загалом, проведені спостереження під час війни надали нам цінні відомості та практичні навички, які можуть виявитися дуже корисними у майбутньому для збереження природи, планування господарської діяльності та забезпечення безпеки суспільства в умовах змін клімату та надзвичайних ситуацій.

Рис. 13. Пам'ятне фото на факультеті

Весняні спостереження допомагають краще зрозуміти природу, її цикли та впливи людини на природне середовище. Вони є важливим джерелом даних для наукових досліджень та природознавчої освіти.

Рис. 14. Спільні дослідження групи географів СОГ-21 і Г-21

Під час заключного періоду проходження практики, а саме 6 червня 2023 року студенти груп СОГ-21 та Г-21 географічного факультету ТНПУ імені Володимира Гнатюка мали виняткову можливість взяти участь у захоплюючій екскурсії в Тернопільському обласному центрі з гідрометеорології.

Рис. 15. Спільне фото доц. Наталії Таранової та географів СОГ-21 і Г-21

Ця подія відбулася в рамках польової практики з «Сезонних спостережень в природі», де студенти не лише поглибили свої знання, а й дізнавалися про особливості проведення спостережень та передбачення погоди в умовах війни.

Рис. 16. Спільне фото доц. Наталії Таранової та географів СОГ-21 і Г-21 [4]

Ми щиро дякуємо начальнику АМСЦ м. Тернополя Володимиру Кучерці, за незабутню та надзвичайно цікаву екскурсію. Його вміння пояснювати складні природні процеси та глибокі знання в області гідрометеорології залишили незабутні враження.

Також ми вдячні всьому колективу Тернопільського обласного центру з гідрометеорології за їхню гостинність та готовність поділитися своїми знаннями та досвідом. Умови проведення спостережень та прогнозування погоди в умовах воєнного часу надзвичайно важливі для нашої країни, і ця екскурсія надала нам унікальну можливість ознайомитися з цими аспектами [4].

Подібні навчальні заходи допомагають студентам отримувати практичні навички та збагачувати свій науковий досвід.

Рис. 17. На екскурсії в Тернопільському обласному центрі з гідрометеорології [4]

Цілком зрозуміло, що важка робота та наполегливість, яку ми проявили під час проведення спостережень в умовах війни, свідчать про нашу сильну волю та віру у перемогу. Україна вже продемонструвала свою незламність і відданість в боротьбі за свободу та незалежність. Тому наша робота над спостереженнями, незважаючи на важкі обставини, додала цінних відомостей та навичок до загального набутку суспільства.

У вільній Україні нам буде набагато легше проводити спостереження та допомагати в збереженні природи, розвитку сільського господарства та забезпеченні безпеки населення. Наш досвід та вміння стануть важливим внеском у майбутньому для України.

Список використаних джерел

1. Гулик С.В. Польові практики з ґрунтознавства, топографії, сезонних спостережень: методична розробка для студентів географічного факультету ОП "Бакалавр" / С. В. Гулик, М. В. Потокій, Н. Б. Таранова. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 21-30.

2. Таранова Н.Б. Навчально-польова практика з сезонних спостережень. Навчальні, польові та виробничі практики географічного факультету ТНПУ імені Володимира Гнатюка (методичні матеріали). Тернопіль: Вектор, 2015. С. 27-29.

3. Таранова Н.Б. Особливості проходження практики з сезонних спостережень в природі для підготовки студентів географічних спеціальностей. Сучасні тенденції та шляхи вдосконалення практичної підготовки: матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: Вектор, 2021. С. 91-103.

4. Студенти географічного факультету ТНПУ побували в Тернопільському обласному центрі з гідрометеорології. URL: <https://tnpu.edu.ua/news/8730/>